

N:o 25.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående försäljning af den s. k. Kommendantsängen vid skansen Kronan i Göteborg m. m.; gifven Stockholms slott den 14 februari 1890.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet för denna dag, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

att — under förutsättning att Kongl. Maj:t beslutar, att landeriet Qviberg invid Göteborg skall, för att användas till förläggningsplats för ett nytt kasernetablissemang åt göta artilleriregemente äfvensom till exercisfält åt samma regemente, på de af grosshandlaren J. J. Ekman genom försäljningsanbud den 8 maj 1889 kronan erbjudna vilkor af kronan inköpas — medgifva,

dels att den s. k. Kommendantsängen vid skansen Kronan i Göteborg må, med undantag af sjelfva skansen och kringliggande platå, mot 450,000 kronor försäljas;

och dels att af den för berörda lägenhet erhållna köpesumma må med 323,000 kronor gäldas köpeskillingen för landeriet Qviberg, och återstående beloppet till förvaltning åt statskontoret öfverlemnas för att användas

såsom bidrag till kostnaderna för ett nytt kasernetablisement åt mera nämnda regemente.

De till ärendet hörande handlingar skola vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

Hj. Palmstierna.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
14 februari 1890.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre ÅKERHJELM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: friherre VON OTTER,
WENNERBERG,
friherre PALMSTIERNA,
friherre VON ESSEN,
friherre ÅKERHJELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD.

Departementschefen, statsrådet friherre Palmstierna anmälde generalfälttygmästarens och chefens för artilleriet den 22 mars 1889 aflåtna underdåniga skrifvelse angående ny förläggningsplats för göta artilleriregementes hufvudstyrka äfvensom arméförvaltningens å artilleri- och fortifikationsdepartementen den 21 november samma år deröfver afgifna underdåniga utlåtande.

Departementschefen yttrade dervid:

»Generalfälttygmästaren och chefen för artilleriet har uti förevarande skrifvelse hemställt om åtgärders vidtagande i syfte att åt kronan förvärfva

lämplig plats för uppförande af nytt kasernetablissemment åt göta artilleri regementes hufvudstyrka.

Han erinrar deri, att frågan om ny förläggningsplats för nämnde del af regementet allt sedan början af 1870-talet stått på dagordningen äfvensom att, oafsedt det bristfälliga och efter generalfälttygmästarens åsigt oroväckande skick, i hvilket sjelfva kasernbyggnaden sedan längre tid tillbaka befunnit sig, såsom skäl för de i nämnda syfte gjorda framställningar hufvudsakligen åberopats, att det nuvarande etablissemmentet är förlagdt midt uti en stor stad, der truppen ständigt varit utsatt för frestelser af alla slag, att regementets skol- och öfningslokaler äro otillräckliga och belägna på vidt skilda håll, att öfningsfältet är af för ringa utsträckning och slutligen att förråden jemväl äro förlagda på olika ställen med långa afstånd sins emellan, så att en möjlig mobilisering i hög grad försvåras.

Förslag till regementets förläggning antingen till annan plats i eller invid Göteborg eller ock till andra städer längre in i landet hade också, fortsätter generalfälttygmästaren, flera gånger varit framställda; men nödvändigheten att åt rikets andra stad fortfarande bereda garnison hade emellertid föranledt, att det förra af dessa alternativ ansetts företrädesvis böra tagas i öfvervägande.

Bland de platser, som under förutsättning att regementets hufvudstyrka skulle kvarstanna i Göteborg blifvit, intill dess generalfälttygmästarens skrifvelse afläts, ifrågasatta såsom lämpande sig för ett nytt etablissemments anläggning, omnämner generalfälttygmästaren särskildt dels den s. k. Kommendantsängen med en vidd af cirka 7.6 hektar och på ett afstånd af 1.9 kilometer från stadens centrum, och dels landeriet Stora Härlanda med ett omfång af 61.7 hektar och på 3.6 kilometers afstånd från stadens centrum; och erinrar generalfälttygmästaren, att, derest förstnämnda alternativ antoges, det tillika ifrågasatts, att exercisplats för regementet skulle anordnas på lägenheten Ekedal, som med en vidd af 44 hektar vore belägen på ett afstånd af omkring 2.8 kilometer från den tilltänkta byggnadsplatsen.

Förslaget att till tomt för etablissemmentet använda Kommendantsängen lemnade emellertid, enligt generalfälttygmästarens åsigt, åtskilligt ofrigt att önska; dels vore nemligen byggnadsplatsen innesluten af kvarter, som beboddes af stadens lösare befolkning, och af denna anledning ej rätt lämplig, och dels vore afståndet emellan etablissemmentet och den tilltänkta

exercisplatsen, som i och för sig ej kunde anses fullt passande för sitt ändamål, allt för stort. Hvad åter landeriet Stora Härlanda anginge, skulle väl, derest planen att för etablissementet använda den dertill hörande mark i tid kunnat förverkligas, en efter generalfälttygmästarens uppfattning synnerligen lycklig lösning af frågan vunnits. Numera vore dock förvärfvandet af nämnda landeri och de närmast angränsande 30 à 35 hektar, hvilka erfordrades för att exercisfältet skulle erhålla tillräcklig utsträckning, en onöjlighet, enär, sedan fråga väckts om dessa områdets indelning till stadstomter, priset för sjelfva landeriet med tillhörande byggnader, hvilket år 1884 utgjorde cirka 120,000 kronor, numera ansåges uppgå till omkring 1,800,000 kronor.

Under sådana förhållanden hade, anmärker generalfälttygmästaren artilleristyrelsen ansett sig böra göra ytterligare undersökningar, huruvida någon annan för etablissementets anläggning lämplig, invid Göteborg belägen plats stode att erhålla, och hade, sedan grosshandlaren m. m. J. J. Ekman erhjudit sig att för ändamålet åt kronan upplåta det honom tillhöriga landeriet Qviberg i Göteborgs stads 12:te rote, en sådan blifvit funnen, som, enligt generalfälttygmästarens åsigt, i alla afseenden tillfredsstälde de anspråk, som på en dylik plats måste ställas.

Nämnda landeri, tillsammans innefattande en areal af 154,6 hektar (313 tunnland 5,7 kappland) vore beläget i nordöstra delen af Göteborgs stad i den s. k. Gamlestaden. Dess område vore stadsjord, hvarför erlades grundlega och landeriarrendemedel. Marken hvilade på mergelbotten, vore till största delen fast och fullständigt täckdikad samt sänkte sig från norra gränsen räknadt långsamt mot Säfve å, men dock tillräckligt för att möjliggöra ett godt vattenaflopp och fullständig torrläggning; och vore, enär egendomen, der landtbruk under många år på mönstergildt sätt bedrifvits, befunne sig i synnerligen vårdadt skick, torrläggningen redan fullt planmessigt genomförd, så att endast täckandet af en genom fältet gående rännil och åkerfältens igenvallande erfordrades för erhållande af ett utmärkt exercisfält.

Byggnadsplats af bästa beskaffenhet finnes att tillgå i fältets sydvästra del, och såsom exercisfält lämpade sig området, hvilket vore 1,500 meter långt och 1,300 meter bredt, mycket väl, ej mindre på grund af sin stora utsträckning än ock till följd af markens beskaffenhet och dess af stora jemna fält samt mer eller mindre tillgängliga kullar bestående, synnerligen omvexlande terräng.

Området, som hade god vattentillgång och å hvilket fullt ändamåls-

enliga skjutbanor för skarpskjutning med karbin och revolver kunde anordnas, besutte dessutom ett stort företräde derutinnan, att lämpliga platser i skydd af bergen i området norra del funnes för uppförande af krutförråd och laboratoriebyggnad m. m., en omständighet, som, enligt generalfälttygmästarens åsigt, vore af så mycket större vigt, som det nuvarande ammunitionsförrådets vid Rya Nabbe ur försvarssynpunkt ogynnsamma läge och svåra kommunikationer samt laboratoriets och krutkapellens vid skansen Lejonet, efter närgränsande jernvägs anläggning, ytterst eldfarliga granskap inom jemförelsevis kort tid måste föranleda dessa byggnaders förflyttning.

Hvad vidare angår frågorna om de till lauderiet förande kommunikationsleder och möjligheten för det i det tilltänkta kasernetablisementet icke inqvarterade befålet att i närheten af detsamma erhålla bostäder, upplyser generalfälttygmästaren,

att från Gustaf Adolfs torg i Göteborg till den föreslagna platsen för etablisementet afståndet längs efter gamla landsvägen utgör omkring 4 km., men att till den nu trafikerade spårvägens slutpunkt är ett afstånd af endast omkring 1,6 km. och att, sedan den under utläggning varande Riddargatan blifvit fullbordad, med säkerhet kan antagas, att spårvägen kommer att utläggas till bron öfver Säfve ån;

att rangerstationen Olskroken, hvilken är gemensam för vestra stambanan och bergslagernas jernväg, är belägen på ett afstånd från platsen för etablisementet af omkring 1,3 km.; och att ångbåtsförbindelse emellan staden och bryggor i fältets omedelbara närhet är anordnad och i allmänhet under alla årstider kan vidmagthållas;

att, då jemväl den nya jernvägen emellan Göteborg och Varberg framgår i närheten, tre bredspåriga banor kunna för det blifvande etablisementet användas, och att, då dertill kommer segelleden å Göta elf, ställets läge medgifver en hastig förflyttning af i etablisementet inqvarterade trupper såväl åt norr som åt öster och söder;

att kvarteren i Gamlestadens närhet redan äro reglerade och delvis bebyggda, och att sålunda med ganska stor sannolikhet kan antagas, att samtidigt med uppförande af etablisementet den enskilda byggnadsföretagsamheten skall komma att riktas på dessa kvarter för åstadkommande af byggnader, som lämpa sig för befålets inqvarterande; samt

att, oaktadt den temligen betydliga väglängden från Göteborgs medelpunkt, de redan befintliga kommunikationerna i allt fall torde göra

möjligt för dem af befälet, som sådant önska, att qvarbo i de äldre stadsdelarne.

Beträffande kostnaderna för ifrågavarande områdes förvärfvande upplyser generalfälttygmästaren, att grosshandlaren Ekman i det af honom till generalfälttygmästaren aflemnade, den 4 mars 1889 daterade anbud visserligen bestämt priset för landeriet till 313,000 kronor, men att emellertid utgifterna för egendomens inlösande skulle kunna i någon mån nedbringas genom återförsäljning af ett för regementet under närmaste framtid obehöfligt område emellan vägen till Partilled och Säfve ån. Generalfälttygmästaren anser dock sistnämnda utväg föga lämplig. Om eganderätten till nämnda område afhändes kronan, skulle nemligen, förutom att området derigenom förlorade sin naturliga gräns, enligt generalfälttygmästarens åsigt med all säkerhet derstädes inom kort uppstå utskänkingsställen, fabriksanläggningar m. m., hvilkas omedelbara granskning till etablissementet komme att medföra olägenheter, vida öfvervägande den fördel, som en minskad kostnad för områdets förvärfvande skulle erbjuda; och en del af stranden måste i hvarje fall bibehållas för beredande af plats för tvätt- och badinrättning m. m., hvadan generalfälttygmästaren anser lämpligt, att hela nyssnämnda område, hvars värde enligt hans åsigt med säkerhet kommer att inom närmaste framtid mångdubblas, bör af kronan bibehållas och för dess räkning utarrenderas.

De för inköpet behöfliga medel anser generalfälttygmästaren slutligen lämpligast kunna erhållas genom försäljning af den s. k. Kommendantsängnen vid skansen Kronan i Göteborg, hvilken egendom synes generalfälttygmästaren utan olägenhet kunna af kronan undvaras. De delar deraf, som kunde ifrågakomma till afyttring, vore vid en af stadsmäklaren J. M. Möller och byggmästaren J. H. Jakobsson den 16 februari 1889 företagen besigtning värderade till 1 krona 25 öre per kvadratfot, så att desamma, om derifrån afräknades hvad som för gator och öppna platser erfordrades, kunde antagas vid försäljning skola inbringa en summa af 719,000 kronor i rundt tal; och anser generalfälttygmästaren, att egendomen för detta pris bör hembjudas till inlösen åt staden Göteborg samt, om staden ej vill till dylikt pris inlösa den, på samma sätt utbjudas till enskilda personer eller bolag, och betalningsvilkoren om möjligt dervid bestämmas så, att vid kronans tillträde af landeriet Qviberg den för inköpet af landeriet behöfliga köpeskillingen kan af nämnda medel gäldas.

Med förklaring att efter hans åsigt området i fråga, hvilket numera vore det enda för ändamålet fullt lämpliga i stadens närhet, om några

år icke skall kunna utan oerhörda kostnader förvärfvas, hemställer alltså generalfälttygmästaren, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen erforderliga åtgärder i syfte att detsamma må åt kronan förvärfvas.

I sitt förenämnda öfver generalfälttygmästarens förslag afgifna underdåniga utlåtande anmäler arméförvaltningen, att genom fortifikationsbefälhafvarens i Göteborg försorg undersökningar blifvit anställda å den till inköp föreslagna marken för närmare utrönande af grundens beskaffenhet och dess lämplighet dels såsom exercisfält, dels för uppförande derå af kasernetablissemant; äfvensom att fortifikationsbefälhafvaren, med vitsordande af hvad generalfälttygmästaren rörande markens beskaffenhet upplyst, såsom resultat af de gjorda undersökningarna i öfrigt tillkännagifvit, att den å landeriet befintliga mylla hvilar på ett omkring 2 å 3 meter mäktigt lager af mycket fast och hård lera, hvarunder åter befinnes lös blålera, men att det fasta berglagret är tillräckligt mäktigt för att kunna uppbära stenbyggnader om 3 våningar;

att den något kuperade men för artillerifordon tillgängliga terrängen särdeles väl lämpar sig till exercisfält;

att, i betraktande häraf och då å området finnes riklig tillgång på godt dricksvatten, landeriet enligt fortifikationsbefälhafvarens åsigt är mycket passande att användas såsom plats för det nya etablissemantet;

att någon besparing i byggnadskostnaden för etablissemantet bör kunna åstadkommas genom tillvaratagandet af redan å landeriet befintliga byggnader, och att sjelfva byggnaderna vid etablissemantet lämpligast synas böra förläggas till platsen norr om vägen till Partilled och strax öster om vägen till skolhuset.

Arméförvaltningen upplyser vidare, att, då grosshandlaren Ekman uti sitt ofvan nämnda försäljningsanbud af den 4 mars 1889, såsom vilkor för anbudets bestånd, förbehållit sig att om dess antagande erhålla bestämdt meddelande inom utgången af sistförflutna juli månad, generalfälttygmästaren, då sådant meddelande ej vid nämnda tid kunnat lemnas, till arméförvaltningen låtit öfverlemnas ett den 8 maj 1889 af grosshandlaren Ekman afgifvet förnyadt och intill den 31 juli 1890 gällande köpeanbud, uti hvilket emellertid köpeskillingen, inberäknadt ett belopp å 8,000 kronor, som redan i första anbudet fordrats såsom ersättning åt afgående tjänstepersonal, blifvit bestämdt till 323,000 kronor, samt att generalfälttygmästaren dessutom låtit tillställa arméförvaltningen en till förvaltningen stäld och den 14 sistlidne oktober dagtecknad skrifvelse från stadsmäklaren i Göteborg J. M. Möller af innehåll, att han vore bemyn-

digad för den s. k. Kommendantsängen vid skansen Kronan, med undantag för sjelfva skansen och närmast kringliggande platå, erbjuda en köpesumma af 450,000 kronor, under vilkor, att lägenheten får tillträdas den 14 mars 1891, att den erbjudna köpesumman erlägges kontant vid tillträdet, att köparen ensam vidkännes alla med lagfart af köpet förenade kostnader, samt att köpeanbudet förfaller, derest icke detsamma varder af nu pågående lagtima Riksdag godkänt.

Slutligen upplyser förvaltningen, att vid en af tygmästaren och fortifikationsbefälhafvaren i Göteborg den 3 november 1888 företagen värdering af den s. k. Kommendantsängen densamma åsatts ett värde af 400,000 kronor; och förordar förvaltningen, hvad angår sjelfva saken, det af generalfältygmästaren afgifna förslag, hvarigenom en efter dess förmenande lycklig och äfven i ekonomiskt afseende fördelaktig lösning af förevarande för regementet viktiga fråga skulle vinnas. Af den utredning, som åvägabragts, framginge nemligen, enligt förvaltningens åsigt, att landeriet i fråga särdeles väl lämpade sig för det ändamål, som med inköpet af detsamma afsåges, hvarjeinte förvaltningen funne de af grosshandlaren Ekman erbjudna köpevilkor antagliga; och då, beträffande försäljningen af den s. k. Kommendantsängen, genom det af stadsmäklaren Möller derå gjorda anbud för nämnda lägenhet skulle erhållas ett större belopp, än det hvartill kronans egna värderingsmän uppskattat densamma, ansåge förvaltningen berörda anbud så mycket snarare böra antagas, som Kommendantsängen för närvarande ej lemnade någon egentlig afkastning och den ej heller, såvidt förvaltningen förmådde bedöma, kunde blifva för militära ändamål behöflig.

Då jag nu går att för egen del yttra mig i denna fråga, ber jag till en början få erinra, att, på sätt generalfältygmästaren jemväl påpekat, göta artilleriregementes kasernetablissemment länge befunnit sig i det skick, att uppförandet af ett nytt sådant måste anses såsom en oundgänglig nödvändighet. Enligt hvad generalfältygmästaren i en särskildt till mig afgifven promemoria anmält, hade redan år 1871 så svåra bristfälligheter yppat sig å sjelfva kasernbyggnaden, att grunden å åtskilliga ställen ansågs böra undersökas samt byggnaden afvägas och lodas; och verkställdes dylik undersökning jemväl följande år, dervid kasernen befans hafva sedan senaste undersökning undergått sådan sättning, att vederbörande an-

sågo nödigt att tid efter annan låta anställa förnyade undersökningar. Sedan dess hafva afvägningar och lodningar hvart annat eller hvart tredje år verkstälts, och framgår deraf, att sättningen ännu fortfar, ehuru numera i något mindre grad. Då dertill kommer, att byggnaden är uppförd på en sluttning, och att för blotta ögat synliga verkningar af den fortgående sättningen redan framträdt, i det dels norra mellanbyggnaden utåt gården böjt sig, dels taken i närmare 50 rum gifvit sig, så att särskilda anordningar för deras understöttande måst vidtagas, kan med skäl befaras, att byggnaden inom en jämförelsevis kort tid instörtar.

Kasernbyggnadens bristfälliga och för dess invånare rent af lifsfarliga beskaffenhet har också flera gånger inför vederbörande embetsmyndigheter påpekats, och så väl 1876 som 1882 årens statsrevisorer, hvilka besökt platsen, hafva jemväl vitsordat behovet af en ny kasernbyggnad.

Det är emellertid icke endast kasernbyggnadens bristfälligheter, som framkallat de hitintills vidtagna förberedande åtgärderna för uppförandet af ett nytt kasernetablissemment. Dertill hafva äfven medverkat de mångfaldiga olägenheter, som måste uppstå såsom följd af det sätt, hvarpå utrymme åt regementets öfnings- och sjuklokaler samt förrådsrum med mera dylikt för närvarande är beredt. Jag åberopar angående dessa förhållanden hvad generalfälttygmästaren derom yttrat, och lär deraf än vidare framgå, att frågan om ett nytt kasernetablissemments anskaffande icke längre kan undanskjutas.

I likhet med generalfälttygmästaren anser äfven jag, att, då krigsstyrelsen sålunda måste vara betänkt på att bringa ett nytt kasernetablissemment till stånd, den bör utgå från förutsättningen att regementets hufvudstyrka fortfarande skall vara förlagd till Göteborg. Det torde icke rimligen kunna ifrågasättas, att denna rikets andra stad skall vara alldeles utan garnison; och då annan trupp än de för närvarande derstädes förlagda batterierna af göta artilleriregemente icke är för detta ändamål tillgänglig, lära också förslagen att åt dem bereda annan garnisonsort böra öfvergifvas.

Äfven i fråga om valet af byggnadsplats i Göteborg är jag ense med generalfälttygmästaren. Utom de af honom omnämnda lägenheter hafva flera andra platser derstädes, såsom ett område vid Katrinelund och ett vid Lorentsberg, föreslagits såsom lämpande sig för etablissemmentet, men anställda undersökningar hafva sedermera ådagalagt, att de, i likhet med Kommendantsängen och området vid Härlanda, varit antingen för dyra eller för tränga eller af annan anledning för ändamålet mindre passande, under det att mot det nu i sådant afseende föreslagna landeriet Qviberg någon befogad

erinran icke synes mig kunna göras. Från staden nog aflägsat att medgifva en kraftig disciplins upprätthållande och truppens skyddande mot stads-lifvets frestelser, är det på samma gång beläget så nära intill staden, att nödig handräckning för ordningens upprätthållande kan, der så erfordras, utan afsevärd tidsutdrägt derifrån lemnas; och särskildt den olägenhet, som ur rent militärisk synpunkt kan anses vara förenad med etablissementets förläggning till det invid kusten belägna Göteborg, torde, derest nu ifrågavarande egendom med dess från allmänna segelleden undandolda läge och bekväma kommunikationer utväljes till byggnadsplats, kunna anses vara i ej ringa mån förminskad.

Innan jag lemnar frågan om byggnadsplatsen, utber jag mig emellertid att något omständligare få redogöra för villkoren för det tilltänkta inköpet af Qviberg och de förhållanden, som dermed stå i sammanhang. Det senast af grosshandlaren Ekman afgifna försäljningsanbud, som med undantag endast för den jemförelsevis mindre betydliga höjningen i köpesummans belopp i allt det väsentliga öfverensstämmer med det första, innehåller hufvudsakligen följande bestämmelser. Köpeskillingen, som, inberäknadt ofvannämnda 8,000 kronor, är bestämd till 323,000 kronor, skall antingen kontant eller i skuldsedlar erläggas den 15 mars 1891, då egendomen jemväl får af köparen tillträdas, och beror på öfverenskomelse emellan de båda kontrahenterna, vid hvilken tid den ej kontant inbetalda delen af köpeskillingen bör gäldas. Köpeskillingsreverserna löpa med 5 procent ränta, som halfårsvis betalas. Inga inventarier medfölja köpet. Köparen ansvarar för grundlegor, skatter, onera och besvär äfvensom brandförsäkringsafgifter, som för egendomen skola erläggas eller utgöras efter tillträdesdagen. Köparen öfvertager vidare från och med tillträdesdagen alla säljarens rättigheter och skyldigheter på grund af dels två med namngifna personer upprättade kontrakt om arrende af en del utaf egendomen, dels hyresaftal med Göteborgs stads folkskolestyrelse om ett å egendomen befintligt skolhus, och förbinder sig köparen dessutom att från tillträdesdagen ansvara för de förpligtelser, säljaren iklädt sig till de vid egendomen antagna torpare och lagstade tjenare med flere. Slutligen förbehåller sig säljaren att mot en afgift af 2,000 kronor per år intill den 14 mars 1895 arrendera de fyra större manhusen å egendomen jemte vissa uppräknade uthus och områden, dessa senare till en areal af omkring 18 tunnland, dock med rättighet för säljaren att efter uppsägning jemväl före arrendetidens utgång afträda arrendet å den fardag, som infaller näst efter sex månader efter uppsägelsen.

Då enligt handlingar, som åtfölja generalfältygmästarens skrifvelse i ämnet, de arrendemedel, som för närvarande inflyta från egendomen och hvilka enligt bestämmelserna i försäljningsanbudet tills vidare skulle, jemväl efter det kronan öfvertagit egendomen, utgöras med oförändrade belopp, uppgå till 1,300 kronor och, för beräkning af kronans inkomst af egendomen, dertill bör läggas dels för tiden intill den 14 mars 1895 säljarens afgift för arrenderätten till mangårdens åbyggnader med tillhöraade område, och dels för den tid, som, räknad från den 14 mars 1891, anses åtgå innan inflyttning i det nya etablissementet kan ega rum, blifvande arrendeavgift för den för närvarande af säljaren själf brukade del af egendomen, hvilken afgift af generalfältygmästaren beräknas till 4,000 kronor årligen, blefve alltså, efter kronans öfvertagande utaf egendomen, den årliga inkomsten 7,300 kronor; och då utgifterna för egendomen, bestående i grundlega och landeriarrendemedel till årligt belopp af omkring 700 kronor äfvensom brandförsäkringsavgifter, hvilka, enligt nyssnämnda handlingar, under de närmaste åren kunna beräknas i årligt medeltal komma att uppgå till 1,278 kronor, så att sammanlagda utgiften blefve 1,978 kronor, komme alltså under de första åren, innan etablissementet blifvit färdigt och landeriets mark utlagts till exercisfält, den årligen behållna inkomsten att utgöra omkring 5,300 kronor. Huru förhållandena efter denna tidpunkt komma att gestalta sig, beror, enligt hvad jag inhemtat, väsentligen derpå, huruvida någon afsevärd inkomst kan beredas från den ofvannämnda, för regementet ej behöfliga andel af egendomen, som är belägen emellan vägen till Partilled och Säfve ån. Hyran för skolhuset, hvilken för närvarande utgår med 1,000 kronor, äfvensom afgift för en mindre, nu för 300 kronor årligen utarrenderad del af egendomen, lära emellertid, på sätt generalfältygmästaren för mig anmält, fortfarande kunna beräknas skola utgå; och torde den från dessa lägenheter härflytande inkomst så mycket snarare böra förslå till gäldande af kronans utgifter för egendomen, som landeriets dyrbaraste byggnader antagligen komma att införlifvas med etablissementet, hvilket, i likhet med andra dylika kronan tillhöriga anläggningar, icke lärer blifva brandförsäkradt, och de dryga brandstodsavgifterna sålunda efter etablissementets färdigbyggande torde komma att till större delen bortfalla.

Hvad beträffar det af grosshandlaren Ekman för landeriet fordrade pris, finner jag lika med generalfältygmästaren och arméförvaltningen det samma vara antagligt. Egendomens areal utgör, såsom redan är nämnt, 313 tunnland, och då derå uppförda byggnader, enligt hvad meranämnda

handlingar utvisa, äro brandförsäkrade till ett sammanlagdt belopp af 190,950 kronor, samt egendomen, enligt samma handlingar, är bevillnings-taxerad till 284,500 kronor, torde, helst egendomen är belägen i omedelbar närhet af en stor stad, det icke kunna sägas, att en köpesumma af 323,000 kronor, utgörande något mer än 1,000 kronor per tunnland, är för hög. Särskildt vid jemförelse med förslaget att till byggnadsplats använda den s. k. Kommendantsängen visar sig den lösning af kasernfrågan, som skulle vinnas genom inköpet af landeriet Qviberg, synnerligen lycklig. Blevde Kommendantsängen till byggnadsplats använd, måste särskilda dryga kostnader beräknas för förvärfvandets af exercisplats, under det att, derest Kommendantsängen försäljes och landeriet Qviberg i stället inköpes, icke allenast exercisplats utan särskilda anslag erhålles, utan äfven ett ej obetydligt, till byggnadsfrågans främjande användbart öfverskott uppkommer. Slutligen ber jag få tillägga, att, då af de utaf säljaren företedda åtkomsthandlingar till egendomen framgår, att staden Göteborg är berättigad att tillösa sig landeriet, i händelse besittningen deraf å annan än besittningshafvarens arfvingar upplåtes, jag i skrifvelse den 18 sistlidne december från stadsfullmäktige derstädes låtit infordra yttrande, huruvida de, derest landeriet blifver för kronans räkning inköpt, äro benägna att afstå från den staden förbehållna lösningsrätt till egendomen, samt att stadsfullmäktige genom underdånig skrifvelse den 28 januari 1890, som den 8 i denna månad till landtförsvarsdepartementet inkommit, på denna framställning lemnat jakande svar.

Då sålunda något formelt hinder för köpeaftalets afslutande numera icke förefinnes, och egendomen i alla afseenden synes mig väl lämpa sig för det ändamål, som med dess inköpande afses, samt jag vidare, i likhet med generalfälttygmästaren, är öfvertygad derom, att, om med inköpet dröjes, priset på egendomen kommer att ställa sig vida högre än nu är fallet, anser jag mig alltså, under förutsättning att nödiga medel för köpesummans gäldande kunna beredas, böra tillstyrka antagande af det gjorda anbudet.

Hvad slutligen beträffar sättet för sådana medels anskaffande, instämmer jag likaledes med generalfälttygmästaren och arméförvaltningen. På sätt dessa myndigheter yttrat, torde den s. k. Kommendantsängen svårigen kunna komma i fråga att för försvarsändamål vidare användas, och det lär vid sådant förhållande vara föga lämpligt, att densamma, hvilken för närvarande lemnar nästan ingen afkastning, fortfarande af kronan bibehålles. Svårigheten blir endast att afgöra, huru den på det ändamålsenligaste sättet må kunna afyttras.

I detta afseende ber jag att få upplysa, att fråga om dess inköpande för Göteborgs stads räkning varit understäld den af staten och staden gemensamt tillsatta nämnd, som jemlikt Eders Kongl. Maj:ts beslut sammanträd i Göteborg under år 1887 och som haft till uppgift att uppgöra förslag till öfverenskommelse emellan staten och staden rörande ej mindre stadens befrielse för all framtid från skyldigheten att åt göta artilleriregemente eller annan motsvarande krigsstyrka, som kunde varda i staden förlagd, tillhandahålla rum och servis, än äfven öfverlåtande åt staden af åtskilliga staten tillhöriga områden i Göteborg, som vid nytt kasernetablissemens uppförande blifva för kronan obehöfliga. Denna nämnd har ansett Göteborgs stad för eganderätten till den s. k. Kommendantsängen böra erlægga 200,000 kronor; och torde i öfrigt rörande nämndens utlåtande, hvilket i anseende till de flera svårlösta frågor, som i detsamma beröras, är till vederbörande embetsnyndigheter för yttrandes afgifvande remitteradt, i detta sammanhang böra nämnas endast, att nämnden till 1,014,450 kronor beräknat hela den summa, som staden Göteborg borde för kasernfrågans lösning i den föreslagna rigtningen till kronan utgifva.

Då emellertid nu ett anbud å Kommendantsängen erhållits, afseende ett vida högre belopp än det, nämnden ansett staden Göteborg böra för densamma erlægga, lärer ifrågavarande område lämpligen böra från den tilltänkta öfverenskommelsen uteslutas och särskildt för sig försäljas. Huruvida omförmälda, å 450,000 kronor lydande anbud dervid bör antagas, eller området, som är beläget i omedelbar närhet af staden och väl lämpar sig att stycka sönder till byggnadstomter, tills vidare bör af kronan bibehållas och genom dess egen försorg i snärre lotter försäljas, torde deremot vara mera tveksamt. Som Eders Kongl. Maj:t täcktes af det föregående erinra sig, är området vid värdering, som af sakkunnige män anstälts, uppskattadt till det värde, att den del deraf, å hvilken fast anbud nu föreligger, beräknas kunna vid försäljning i mindre lotter inbringa 719,000 kronor, eller 269,000 kronor mer än det erhållna anbudet; och det kan icke sägas, att den erfarenhet, som här i Stockholm vid gardeskaserntomternas försäljning vunnits rörande ändamålsenligheten deraf, att kronan vid afyttring af ett dylikt större område sjelf öfvertager sönderstyckningen och försäljningen af de olika tomterna, visat sig ofördelaktig. Å andra sidan måste dock ihågkommas, att detta förfaringssätt medför, förutom ränteförlust, ej oansenliga utgifter i form af försäljningsprovisioner, arfvoden för ritningars och styckningsförslags uppgörande, gatanläggningsarbeten och dylikt, och att framför allt fullkomlig säker-

het, att den från början påräknade köpesumman verkligen också vid de många olika försäljningarna skall komma att ingå, ingalunda kan anses förefinnas. I förevarande fall, då det fasta anbudet uppgår till i det närmaste två tredjedelar af den summa, som beräknas kunna vid den slutliga försäljningen i mindre lotter erhållas, synes mig därför företräde böra gifvas åt det fasta anbudet, hvarigenom kronan omedelbart kommer i besittning af en något mindre, men kontant inbetald köpesumma.

Jag finner mig alltså böra tillstyrka jemväl antagandet af det utaf stadsmäklaren Möller gjorda anbud beträffande försäljningen af den s. k. Kommendantsängen.

Hvad slutligen angår användandet af den summa, hvarmed, för den händelse båda de sålunda af mig gjorda förslagen vinna bifall, köpeskillingen för Kommendantsängen kommer att öfverstiga lösesumman för landeriet Qviberg, torde densamma naturligen böra för det blifvande kasernetablissemnet reserveras och under tiden öfverlemnas till förvaltning åt statskontoret.

Jag hemställer alltså, då så väl frågan om försäljning af Kommendantsängen som om användande af den därför inflytande köpesumman lärer böra underställas Riksdagens pröfning, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att — under förutsättning att Eders Kongl. Maj:t beslutar att landeriet Qviberg invid Göteborg skall, för att användas till förläggningsplats för ett nytt kasernetablissemnt åt göta artilleriregemente äfvensom till exercisfält åt samma regemente, på de af grosshandlaren J. J. Ekman genom försäljningsanbud den 8 maj 1889 kronan erbjudna vilkor af kronan inköpas — medgifva,

dels att den s. k. Kommendantsängen vid skansen Kronan i Göteborg må, med undantag af sjelfva skansen och kringliggande platå, mot 450,000 kronor försäljas;

och dels att af den för berörda lägenhet erhållna köpesumma må med 323,000 kronor gäldas köpeskillingen för landeriet Qviberg, och återstående beloppet till förvaltning åt statskontoret öfverlemnas för att användas såsom bidrag till kostnaderna för ett nytt kasernetablissemnt åt meranämnda regemente.

På tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla hvad

Kongl. Maj:ts Nåd. Proposition N:o 25.

föredragande departementschefen sålunda hemställt samt förordna, att proposition skulle till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan n:o 2 vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

O. E. Pauli.
